

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΟΡΩΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Ἐκ τῶν μᾶλλον μνημονευομένων ἐν ταῖς ἀρχαίαις πηγαῖς πτηνῶν τυγχάνει ἡ κορώνη. Τὸ ὄνομα αὐτῆς συνδέεται πρὸς παναρχαίους μύθους καὶ δοξασίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι καὶ τῇ Ῥώμῃ. Ὁρμώμενοι ἐκ τῶν μύθων οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ δώσωσιν ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ἀναφερόμενα εἰς τὸν βίον καὶ τὰς ἔξεις τοῦ πτηνοῦ. Ἐξ ἄλλου διάφοροι ιδιότητες τῆς κορώνης ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὴν γένεσιν διαφόρων μύθων καὶ δοξασιῶν. Ἡ παρούσα μελέτη ἐπιχειρεῖ ἐν ἀπάνθισμα διαφόρων περὶ κορώνης παραδόσεων καὶ περιγραφῶν τῶν ἀρχαίων.

Ὁ Ὀβίδιος εἶναι ἡ πηγὴ τῆς μεταμορφώσεως τῆς Κορωνίδος, θυγατρὸς τοῦ Κορωνέως, εἰς κορώνην. Ὅπως ἀναφέρει εἰς τὰς Μεταμορφώσεις, ἡ Ἀθηνᾶ ἐπραγματοποίησε τὴν μεταμόρφωσιν ταύτην, ἵνα ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὴν νὰ διαφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ἠράσθη ταύτης. Ἡ παρθένος θεὰ συνεκινήθη ἐκ τῆς ἐπικλήσεως τῆς νεαρᾶς κόρης, τῆς ἀγωνιζομένης ἵνα σώσῃ τὴν αὐτῆς παρθενίαν. Καθὼς ἐκείνη ἔτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀντελήφθη ἔντρομος ὅτι οἱ βραχίονες αὐτῆς μετελλάσσοντο εἰς ἐλαφρὰς μελαίνας πτέρυγας. Ἀκριβῶς τὸ βαθὺ μέλαν χρῶμα τοῦ πτερώματος εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ ποιητοῦ, ὥς κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ πτηνοῦ.

Ὡσαύτως ὁ Πλίνιος περιγράφει μετὰ θαυμασμοῦ τὸ βαθὺ μέλαν χρῶμα κορώνης τινὸς ἐνεχθείσης εἰς Ῥώμην ἐκ Βετικῆς. Πρόκειται περὶ τῆς μελαίνης κορώνης, (cognus corone), ἥτις ἀπαντᾶται ἰδίᾳ ἐν Ἰσπανίᾳ, ὅθεν ἡ καταγωγὴ αὐτῆς, ἀκολούθως δ' ἐν Γαλλίᾳ, Ἑλβετίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Βορείῳ Ἰταλίᾳ.

Ὁ χιτῶν ὁ καλύπτων τὸ χεῖρον τῆς νεανίδος σῶμα ἀντικατεστάθη ἐξαίφνης ὑπὸ πτερῶν ἐμβαλόντων βαθείας ῥίζας ἐντὸς τοῦ χρωτὸς αὐτῆς. Οἱ πόδες αὐτῆς μεταβληθέντες εἰς πόδας πτηνοῦ ἀπέκτησαν θαυμαστὴν εὐκινήσιαν ἐπιτρέπουσαν αὐτῇ νὰ τρέχῃ ἀνέτως ἐπὶ τῆς ἄμμου. Ὑψώθη ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους καὶ μετ' οὐ πολὺ, νέον πτηνόν, ἔπατο διὰ τοῦ ἀέρος. Ἐγένετο τὸ εὐνοούμενον πτηνόν, ἡ ἄμεμπτος συνοδὸς τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὡρισμένα ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης εἰκονίζουσι τὴν Ἀθηνᾶν φέρουσαν εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα κορώνην. Τοιοῦτον ὀρειχάλκινον ἄγαλμα τῆς θεᾶς ὑπῆρχεν εἰς τὴν Κορώνην τῆς Μεσσηνίας, ἥτις κατὰ τινὰ ἐκδοχὴν ὀφείλει τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς ὀρειχάλκινον ἀγαλμάτιον κορώνης εὑρεθὲν κατὰ τὴν ἀνδρουξιν τῶν θεμελίων τοῦ τείχους τῆς πόλεως.

Αὐτὴ ἡ κορώνη διηγεῖται τὴν ἑαυτῆς μεταμόρφωσιν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Ὀβιδίου καὶ ὑπογραμμίζει μετὰ τινος μνησικακίας ὅτι εἶναι καθαρὰ ἁμαρτήματος· θέλει διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ὑποβιβάσῃ τὴν ἀντίζηλον αὐτῆς γλαῦκα, ἥς τὸ παρελθὸν ἦτο βεβαρημένον ἐξ ἡθικῆς ἐπόψεως. Ἡ κορώνη ἀφηγεῖται ἐν ἐκτάσει ὑπὸ ποίας συνθήκας εἶχεν ἀπολέσῃ τὴν εὐνοίαν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ εἶχεν ἀντικατασταθῇ ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς θεᾶς. Διηγεῖται τὴν ἱστορίαν αὐτῆς εἰς τὸν κόρακα, ἵνα ἀποτρέψῃ τοῦτον τῆς προθέσεως αὐτοῦ νὰ καταγγείλῃ εἰς τὸν Φοῖβον τὴν ἀπιστίαν τῆς Κορωνίδος, θυγατρὸς τοῦ Φλεγύου, ἥτις συνδέεται τοιουτοτρόπως

καὶ αὕτη πρὸς τὸν μῦθον τῆς κορώνης¹. Ὁ ποιητὴς τῶν Μεταμορφώσεων προσωποποιεῖ τὰ δύο πτηνὰ καὶ παριστᾷ ἐν ἀναγλύφῳ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν. Ἡ κορώνη εἰκονίζεται ὡς γυνὴ περίεργος νὰ πληροφορηθῇ τὰ πάντα. Ἀκολουθεῖ τὸν κόρακα, ἵνα πληροφορηθῇ τὴν αἰτίαν τῆς πορείας αὐτοῦ. Ἐτερον χαρακτηριστικόν, παρεμφερές πρὸς τὸ προηγούμενον, εἶναι ἡ φλυαρία αὐτῆς. Garrula cornix ἀποκαλεῖται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ καὶ ἡ ἔκφρασις αὕτη κεῖται παρ' ἱκανοῦς ποιηταῖς· τὰ ἐπίθετα garrula καὶ loquax τὰ ἀποδιδόμενα εἰς πολλὰ πτηνὰ χαρακτηρίζουσι κατὰ πρῶτον λόγον τὴν κορώνην. Τὸ ἐπίθετον σημαίνει τὸν λάλον κρωγμὸν τοῦ πτηνοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ κειμένῳ τῶν Μεταμορφώσεων ἐφαρμόζεται ἐπ' ἴσης εἰς τὴν ἀδολεσχίαν τῆς Κορωνίδος, ἥτις, ὡς καὶ ἡ φιλοπραγμοσύνη αὐτῆς, συνεχίζεται μετὰ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτῆς καὶ ἐκδηλοῦται ἐν τῷ διαλόγῳ μετὰ τοῦ κόρακος.

Ὁ Ὀβίδιος ἐν τῷ ἀλληγορικῷ αὐτοῦ ποιήματι τῆς βοὸς καὶ τῆς κορώνης ἀποκαλεῖ garrula τὸ πτηνόν, τὸ ὁποῖον κρῶζον ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ πρασίνου ἐδάφους τῆς ἐξοχῆς. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο, ὡς καὶ τὸ ἀντίστοιχον ἑλληνικὸν λακέρυζα κατέστη τυπικόν διὰ τὴν κορώνην καὶ οἱ ποιηταὶ ἀποδίδουσι τοῦτο εἰς τὸ πτηνὸν συχνάκις ἄνευ ἀμέσου ἀναφορᾶς πρὸς τὴν κραυγὴν αὐτοῦ.

Διηγοῦνται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὅτι ἡ κορώνη ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ μιμῆται τὴν ἀνθρωπίνην φωνήν.

Ἡ κορώνη ἡ προελθοῦσα ἐκ Βετικῆς, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ Πλίνιος, ἦτο θαυμαστή οὐ μόνον διὰ τὸ βαθύ μέλαν χρῶμα αὐτῆς, ἀλλ' ὡσαύτως διότι προέφερε λέξεις συνηρμοσμένας εἰς φράσεις καὶ ἐμάνθανε συχνάκις καὶ νέας τοιαύτας.

Ὅτε ὁ Ἰάσων συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Ἄργου καὶ Μόψου τοῦ μάντεως μετέβαινεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἑκάτης ἐν Κολχίδι, οἱ τρεῖς ἄνδρες διέκριναν ἐγγὺς τοῦ ἱεροῦ αἷγειρον κεκοσμημένην ὑπὸ πυκνοῦ φυλλώματος, ἐνθα συχνάκις διέτριβον λαλίσταται κορώναι.

Μία ἐξ αὐτῶν ἐκίνησε ζωηρῶς τὰς πτέρυγας αὐτῆς καὶ ἐλάλησεν ἀνθρωπεῖω φθέγματι ἐκφράζουσα τὴν βουλήν τῆς Ἥρας. Ὁ λόγος αὐτῆς εἶχε μαντικὸν χαρακτῆρα· ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ Μήδεια ἀναμένει τὸν Ἰάσωνα ἐν τῷ ναῷ καὶ ὑποδεικνύει εἰς τὸν Μόψον καὶ τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ νὰ καταλίπωσιν τὸν νέον ἥρωα μόνον μεμφομένη συγχρόνως τὸν μάντιν ὅτι δὲν εἶχε σκεφθῇ τοῦτο ἀφ' ἑαυτοῦ.

Τὸν μαντικὸν χαρακτῆρα τοῦ πτηνοῦ διακρίνομεν καὶ ἐν τῇ ἀνευρέσει τῶν ὁστῶν τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου, ἅτινα κατὰ τὸν χρησμὸν τῆς Πυθίας ἐμελλε νὰ ἀποκαλύψῃ κορώνη. Πράγματι οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ὀρχομενίων εἶδον κορώνην ἐπὶ τινος βράχου τῆς Ναυπακτίας καὶ πλησιάσαντες ἀνεῦρον τὰ ὅστα τοῦ ποιητοῦ ἐντὸς σχισμῆς τοῦ βράχου.

Ὁ λάλος κρωγμὸς τοῦ πτηνοῦ εἶναι κακὸς οἰωνὸς κατὰ τοὺς ἀρχαίους. Ὁ Πλίνιος χαρακτηρίζει τὴν κορώνην inauspicatae garrulitatis, προστίθησιν ἐν τούτοις ὅτι τινὲς κρίνουσι τὸ πτηνὸν καὶ τὸν κρωγμὸν τούτου εὐμενῶς. Ὁ Ἡσιόδος συμβουλεύει νὰ μὴ καταλείπωσιν ἀτελῇ οἰκίαν, μὴ τυχὸν λάλος τις κορώνη ἐπικαθήσῃ καὶ κρώξῃ ἐν αὐτῇ.

Ἡ κορώνη ἐλογίζετο ἐπομένως κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν οἰκοδόμησιν οἰκίας.

Ἐπίστευον ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο εἶχε τὸ προνόμιον διὰ τῆς κραυγῆς καὶ τῆς πτήσεως αὐτοῦ νὰ προμηνῇ τὴν καταιγίδα. Ἡ ιδιότης αὕτη προσιδιάζει κυρίως

1) Ἡ Κορωνίς εἶναι ἡ «παρθένος - κορώνη», ἡ δὲ πατρίς αὐτῆς Λακέρεια εἶναι «ἡ πόλις τῶν λακερυζῶν κορωνῶν». Ὁ ὅρος «παρθένος - κορώνη» χαρακτηρίζει καὶ τὴν φερώνυμον Κορώνην τὴν ἐν Νάξῳ, μίαν τῶν τριῶν Νυμφῶν τῶν γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Νῦσαι. Πρβλ. Πινδάρου, Πυθιον. III, 35 κ.έ.— Διοδ. Σικ., V, 52, 2. Charles Kérényi, La mythologie des Grecs (traduction de Henriette de Roguin), Paris, 1952, pp. 142—143, 254.

εἰς τὴν θαλασσίαν κορώνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναγνωρίζουσι νῦν τὸ ὑπὸ τὸ ἐπιστημονικὸν ὄνομα πτηνὸν *puffinus puffinus yelkouan*.

Ἐν τῇ λατινικῇ τὸ πτηνὸν τοῦτο καλεῖται ὡσαύτως *cornix* καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὁμοίως *κορώνη* ἢ *εἰδικώτερον κορώνη θαλασσία (εἰναλία)*.

Θαλάσσιαι κορώναι μετ' ἄλλων πτηνῶν, ἰδίᾳ λάρων καὶ αἰθουῶν, πληθὸς ἀναρίθμητον κατ' Ἀρριανόν, ἐθεράπευον τὸν ναὸν τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῇ φερωνύμφῃ νήσῳ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Λίαν πρῶτ' ἵπτανται εἰς τὴν θάλασσαν, ὕστερον δὲ ἐπ' ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐρήμην νῆσον καὶ διὰ τῶν βεβρεγμένων πτερύγων τῶν ῥαίνουσι τὸν ναόν, «ἐκκαλύνουσι» δὲ τοῦτον ἐν συνεχείᾳ διὰ τῶν πτερῶν τῶν.

Ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσεΐας ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς καταιγίδος παρομοιάζει πρὸς κορώνας τοὺς ναυαγούς τοὺς φερομένους ἐπὶ τῶν κυμάτων. Ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἡ σκηνὴ τῆς μεταμορφώσεως τῆς Κορωνίδος εἰς κορώνην γίνεται εἰς τὴν παραλίαν.

Ἡ κορώνη ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ μεταβάλλῃ τὴν κραυγὴν αὐτῆς ἀναλόγως τῶν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ. Ὅταν ᾄδῃ μετ' ἡχηρᾶς φωνῆς πρὸς ἐσπέραν, εἶναι σημεῖον βροχῆς καὶ καταιγίδος. Πλὴν τοῦ κρωγμοῦ τὸ πτηνὸν τοῦτο ἐθεωρεῖτο ὅτι ἀγγέλλει τὴν κακοκαιρίαν, ὅσῳκις τρέχει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς καὶ βυθίζει τὴν κεφαλὴν ἐν τῷ ὕδατι. Ὁ Βιργίλιος, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐμπνέεται ἐκ τινος χωρίου τοῦ Ἀράτου, παρουσιάζει τὸ πτηνὸν περιπατοῦν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄμμου καὶ προαγγέλλον τὴν βροχὴν διὰ τῆς ἡχηρᾶς αὐτοῦ φωνῆς. Ἀνάλογος τυγχάνει καὶ ἡ περιγραφή τοῦ Κικέρωνος, ὅστις ἀποδίδει εἰς τὸ πτηνὸν τὸ ἐπίθετον *fusca* πρὸς δῆλωση τοῦ μέλανος χρώματος αὐτοῦ.

Ὁ Ὀράτιος ἀποκαλεῖ τὴν κορώνην *vaga*, ἐπίθετον τὸ ὁποῖον ὑπομνησκει τὸν γραφικὸν πίνακα τοῦ Βιργιλίου μετὰ τὴν κορώνην πλανωμένην μόνην ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ ἐκεῖνον τοῦ Λουκανοῦ, ὅστις παριστᾷ τὸ προμηνεῖον τὴν βροχὴν πτηνόν, διὰ τῆς καταδύσεως τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ὕδατος, νὰ διατρέχῃ τὴν ἀκτὴν διὰ τῶν σταθερῶν αὐτοῦ βημάτων. Προμηνεῖ τὴν βροχὴν καὶ τοὺς ἀνέμους, οἵτινες διασκορπίζουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ φύλλα τῶν δένδρων εἰς τὸ δάσος καὶ τὰ φύκη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς.

Οὐ μόνον προεξαγγέλλει τὴν θύελλαν, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖται κακὸς οἰωνός, ὅστις ἐπηρεάζει τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς ἀσχολίας αὐτῶν. Ὁ ποιητὴς τῶν Γεωργικῶν ἀποκαλεῖ τὴν κορώνην *improba*, προφανῶς διότι προμηνεῖ τὸν χειμῶνα καὶ διότι ἡ κραυγὴ αὐτῆς ἐθεωρεῖτο ἀπαίσιον σημεῖον. Ὁ ποιητὴς χρησιμοποιεῖ τὸ αὐτὸ ἐπίθετον διὰ τὸν χῆνα, ὅστις εἶναι ἐπιζήμιος, διότι τρώγει τοὺς σπόρους τῶν δημητριακῶν. Ἀποδίδει τοῦτο προσέτι εἰς τὸν ὀλέθριον ὄφιν τῆς Καλαβρίας, ὅστις καταβροχθίζει τοὺς ἰχθύς τῶν ποταμῶν, εἰς τὸν θηριώδη λύκον, ὅστις ἐφίεται τοῦ αἵματος τῶν ἀρνίων, εἰς τὸν ἀετόν, ὅστις συλλαμβάνει διὰ τῶν ἑαυτοῦ ὀνύχων τὸν μελωδὸν κύκνον.

Ὡς ὁ Πλίνιος ἤδη ἀναφέρει, ἡ κορώνη θεωρεῖται ἐνίοτε ὡς καλὸς οἰωνός. Πρὸ πάντων ὅταν ἵπταται ἐξ ἀριστερῶν ἡρμηνεύθη ὡς εὐνοϊκὸν σημεῖον. Ἰδιαιτέρως ἐθεωρεῖτο κακὸς οἰωνός κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπώσεως, ἥτοι μετὰ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον. Ὑπῆρχον οὐχ ἥττον Ρωμαῖοι σοφοί, οἵτινες εἰρωνεύοντο τὴν δεισιδαιμονίαν τῶν ἀνθρώπων τῶν ῥυθμιζόντων τὰ σχέδια τοῦ βίου αὐτῶν ἐκ τῶν κρωγμῶν τοῦ κόρακος καὶ τῆς κορώνης. Ὁ Ἅγιος Αὐγουστίνος ἀναφέρεται διὰ μίαν τοιαύτην περίπτωσιν εἰς τὸν Κικέρωνα.

Ἡ φιλοπραγμοσύνη καὶ ἡ ἀδολεσχία ἐστοίχισαν εἰς τὸ πτηνὸν τὴν ἀπώλειαν τῆς τιμητικῆς θέσεως, ἣν εἶχεν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς Ἀθηνᾶς. Κεκρυμμένη ὑπὸ τὸ ἐλαφρὸν φύλλωμα κατεσκόπευεν ἐκ τοῦ ὕψους δασείας τινὸς πτελέας τὰς τρεῖς θυγατέρας τοῦ Κέκροπος, αἵτινες ἤνοιγον τὴν κίστην τοῦ Ἐριχθονίου, παρὰ

τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς θεᾶς. Ἡ κορώνη ἔπτη εὐθέως, ἵνα καταγγείλῃ τῇ Ἀθηνᾷ τὴν δυσσεβῆ πρᾶξιν.

Τότε ἀκριβῶς ἡ θεὰ παραχθεῖσα ἀφῆκε νὰ πέσῃ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῆς τὸν βράχον, ὅστις ἐσχημάτισε τὸν λόφον τὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Λυκαβηττοῦ. Πρὸς τιμωρίαν διὰ τὴν κακολογίαν αὐτῆς ἡ κορώνη ἐξεβλήθη τῆς ἀκολουθίας τῆς θεᾶς καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ ὄρνεως τῆς νυκτός. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐξεδιώχθη τῆς Ἀκροπόλεως².

Ἰπῆρχεν ἡ παράδοσις ὅτι ἡ κορώνη περιπεσοῦσα εἰς τὴν δυσμένειαν τῆς θεᾶς ἐστερήθη τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος. Διὰ τῆς ἡχηρᾶς αὐτῆς φωνῆς μάτην προσεπάθει νὰ μιμηθῇ τὴν μαντικὴν τοῦ κόρακος, μάτην δὲ προσέφερε θυσίας τῇ Ἀθηνᾷ ἐπιζητοῦσα νὰ ἀνακτήσῃ τὴν εὐνοιαν αὐτῆς καὶ τὴν ἀπολεσθεῖσαν μαντικὴν αὐτῆς ἱκανότητα³.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης χρονολογεῖται ἡ ἔχθρα τῆς κορώνης καὶ τῆς γλαυκός. Ἔνεκα τῆς ἔχθρας ταύτης καὶ τῆς δυσμενείας τῆς Ἀθηνᾶς δὲν βλέπει τις πλέον κορώνην ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ βωμοὶ καπνίζονται ἐκ τῶν προσφορῶν τῶν πιστῶν, αἵτινες προσελκύουσι τὴν λαίμαργίαν τῶν πτηνῶν. Γενικῶς, σπανίως θεᾶται εἰς τὰ ἱερὰ ἄλση καὶ τοὺς ναοὺς τῆς Ἀθηνᾶς. Πλίνιος ὁ Πρεσβύτερος ἀναφέρει ὅτι τοῦτο παρατηρεῖται ἰδίᾳ κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα. Ὁ Λουκρήτιος, κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, εἰρωνεύεται τὴν εὐπιστίαν ἐκείνων, οἵτινες πιστεύουσιν εἰς τὸν μῦθον τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς κορώνης καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι οὐχὶ ἡ μνησικακία τῆς Ἀθηνᾶς διὰ τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν κορωνῶν, ἀλλ' αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ τόπου ἀπομακρύνει τὰ πτηνὰ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἡ ἔχθρα μεταξὺ κορώνης καὶ γλαυκός παρέμεινεν, ἀπὸ τοῦ ἐπεισοδίου ἐκείνου, σφοδρὰ καὶ ἀμείλικτος. Ἐκάτερον τῶν πτηνῶν ἀρπάζει ἐκ τῆς φωλεᾶς τὰ ὠὰ τοῦ ἐτέρου ἡ κορώνη κατὰ τὴν ἡμέραν, ὅτε ἡ ὄρασις τῆς γλαυκός εἶναι

2) Ovidii, *Metamorphoseon* II, 542—595. *Amores* III, 5, 21—22. *Fasti* II, 89-90.—*Plinii, Naturalis Historia* X, 30. 124.—*Ausonii, Idyllia* XVIII.—*Lucretii, De Rerum Natura* V, 1083—1086.—*Vergili, Georgicon* I, 388—389, 119. III, 425—431. *Ecloga* IX, 14—16. *Aeneidos* IX, 61—64. XII, 247—250.—*Horatii, Carmina* III, 17, 9—13. 27, 13—16.—*Lucani, Pharsalia* V, 555—556.—*Claudiani, De Bello Gildonico*, 493.—*Ciceronis, De Divinatione*, I, 14, v. 8—9. I, 85. II, 37.—*Augustini, De Civitate Dei* IV, 30.—*Plauti, Asinaria*, 260—261.—*Phaedri, Fabulae* III, 18, 12.—*Isidori, Origines* XII, 7, 44.—Ἡσιόδου, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 746—747.—Ἀποσπ. 171 παρὰ Πλουτάρχῳ περὶ τῶν ἐκλελειπόμενων χρηστηρίων II, 415 c.—Ἀράτου Φαινόμενα, 949 κ.ε. 1002. 1022—1023.—Ὀμήρου, Ὀδύσσεια ε 66—67. μ 418—419. ξ 308—309.—Θεοφράστου, Περὶ σημείων IV, 3, 39.—Αἰλιανοῦ, Περὶ ζῶων ιδιότητος V, 8. VII, 7.—Ἀντιγόνου Καρυστίου, Συναγωγὴ παραδόξων ἱστοριῶν, XII.—Ἀπολλωνίου Ῥοδίου, Ἀργοναυτικά III, 927 κ.ε.—Παυσανίου, Ἑλλάδος Περιηγήσεως IV, 34, 6. IX, 38, 3.—Ἀρριανοῦ, Περίπλους Εὐξείνου Πόντου, κεφ. 21.—J. Lemaire de Belges, *Illustr.* I, 22, éd. Stecher, Louvain, 1882—1891, t. I, p. 151.—Richard Chandler, *Travels in Greece*. Oxford 1776, p. 54.—Pierre Grimal, *Dictionnaire de la Mythologie grecque et romaine*. Paris 1963, s. v. *Coronis* (2) — Raymond Billard, *L'agriculture dans l'antiquité d'après les Géorgiques de Virgile*. Paris, 1928, p. 435.—Th. F. Roysds, *The beasts, birds and bees of Virgil*. Oxford, 1918², pp. 34-35.—Jacques André, *Les noms d'oiseaux en latin*. Paris, 1967, s. v. *cornix, cornicula, cornacula*.—Hélène Nais, *Les animaux dans la poésie française de la Renaissance*. Paris 1961, pp. 332, 429.

3) Αἰσώπου Μῦθοι, 170, 171 (éd. «Les Belles Lettres»).

ἀσθενής, ἐν ᾧ ἡ γλαυξ, ἥτις εἶναι πτηνὸν νυκτόβιον, ὡς δηλοῖ τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐν τῇ λατινικῇ (noctua), ἀρπάζει κατὰ τὴν νύκτα τὰ ὡὰ τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς. Ἡ κορώνη ἐπικρατεῖ τὴν ἡμέραν καὶ ἡ γλαυξ τὴν νύκτα εἰς αὐτὸν τὸν ἐξοντωτικὸν ἀγῶνα. Ἡ κλοπὴ αὕτη τῶν ὧν διακρίνει προσέτι τὴν ἐχθραν ἄλλων πτηνῶν, ὡς ἐπὶ παραδείγματος τοῦ κόρακος καὶ τοῦ χλωρέως. Ἡ ἐχθρα διακρίνει τὴν κορώνην προσέτι πρὸς ἄλλα νυκτόβια πτηνά, ὡς τὸν νυκτικόρακα, τὸν ὁποῖον ταυτίζουσι συχνάκις πρὸς τὸν βῦαν ἢ ἀκόμη πρὸς αὐτὴν τὴν γλαυκα. Κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς καὶ νεωτέρους χρόνους ἔνεκα ἀκριβῶς τῆς ἐχθρας ταύτης ἐχρησιμοποιοῦν καὶ τὸν βῦαν εἰς τὸ δι' ἱεράκων κυνήγιον, καθ' ὅσον προσελκύει τὰ ἄλλα πτηνά, ἰδίᾳ δὲ τὰς κορώνας.

Ὁ νυκτικόραξ ἐπιτίθεται αἰφνιδίως τὴν νύκτα κατὰ τῶν νεοσσῶν τῆς κορώνης, ὅπως αἰφνιδίως ἐπέρχεται ὁ θάνατος. Ἡ ἐχθρα τῆς κορώνης καὶ τῆς γλαυκὸς παρέμεινε παροιμιώδης. Οἱ ποιηταὶ παραθέτουσι ταύτην ὡς παράδειγμα τοῦ ἀδυνάτου σχήματος. Ὁ Ὀβίδιος διὰ τὴν ἐξυμνήσῃ τὴν θεῖαν μελῳδίαν τοῦ Ἀρίωνος λέγει ὅτι ἐπὶ τῷ ἄσματι αὐτοῦ ἡ λάλος κορώνη διήγαγεν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ πτηνοῦ τῆς Παλλάδος. Ἐκ τοῦ μίσους τῶν δύο τούτων πτηνῶν προέρχεται ἡ ἑλληνικὴ παροιμία ἄλλο γλαυξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται (aliud noctua, aliud cornix sonat)⁴.

Ἡ κορώνη θεωρεῖται ὡς ἐχθρικῶς διακειμένη καὶ πρὸς τὸν πελαργόν. Καὶ ὅμως μετὰξὺ τῶν δύο τούτων πολεμίων πτηνῶν συνάπτεται εἶδος συμμαχίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποδημίας τῶν πελαργῶν. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς κορώναι προπέμπουσι καὶ δορυφοροῦσι τὰ ἀποδημοῦντα σμήνη τῶν πελαργῶν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν φαίνονται κορώναι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐπανέρχονται δὲ μετ' ἐμφανῆ τὰ ἴχνη τῶν τραυμάτων ἐκ τῆς συμμαχίας ταύτης καὶ ἐπιμαχίας. Ὁ Μέγας Βασιλεὺς προβάλλει τὰ πτηνά ταῦτα ὡς ὑπόδειγμα φιλοξενίας εἰς τοὺς ἀνθρώπους⁵.

Ἡ ὀξυδέρκεα τοῦ πτηνοῦ ὑπογραμμίζεται ἰδιαιτέρως παρὰ τῶν ἀρχαίων, ἀπέβη δὲ παροιμιώδης παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις.

Ὁ Κικέρων προκειμένου νὰ ἐξάρῃ τὴν εὐστροφίαν καὶ πανουργίαν τοῦ γραμματέως Γναίου Φλαουτοῦ χρησιμοποιεῖ τὴν ἔκφρασιν cornicum oculos confixerit ἥτοι ἐξηπάτησε καὶ τοὺς πλέον ὀξυδερεῖς. Σχετικὴ καὶ ἡ παροιμιώδης ἔκφρασις cornici oculum μνημονευομένη παρὰ τῷ αὐτῷ συγγραφεῖ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς κορώνης ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς μαγικὸν φίλτρον τοῦ ἔρωτος ὑπὸ τῶν διαφόρων προαγωγῶν πρὸς ἀποπλάνησιν νεανίδων καὶ ἀπόσπασιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἡγαπημένου των. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ στίχος τοῦ Προπερτίου περὶ ἐξορύξεως παρὰ τῆς μαστροποῦ γραίας τῶν ὀφθαλμῶν τῆς δυστυχοῦς κορώνης, ἵνα χρησιμοποίησιν τούτους διὰ τὰς μαγανείας αὐτῆς, ἐπεταὶ τοῦ στίχου posset et intentos astu caecare maritos, «θὰ ἠδύνατο διὰ τῆς πανουργίας αὐτῆς νὰ ἐκτυφλώσῃ τοὺς πλέον αὐστηροὺς συζύγους», προσεγγίζει τὸν στίχον τοῦτον εἰς τὴν ἀνωτέρω μεταφορικὴν ἐρμηνείαν, τῆς ἐξαπατήσεως δῆλον ὅτι καὶ τῶν πλέον ὀξυδερεῶν.

4) Αἰλ. ἐ. ἀ. III, 9. V, 8. 48.— Ἀντιγ. Καρ., Παραδ. XII. LXII (ἐκδ. Ξυλάνδρου).— Ἀπολλωνίου Δυσκόλου, Ἱστορικῶν θαυμασιῶν βιβλίον, κεφ. 8.— Ἀριστοτέλους, Τῶν περὶ τὰ ζῷα ἱστοριῶν IX, 609 a.— Ὠραπόλλωνος Ἱερογλυφικά II, 25.— Μιχαήλ Ἀποστόλη, Συναγωγὴ ἀρχαίων παροιμιῶν 2, παροιμ. 64, σ. 27.— Σουΐδας, ἐν λ. κορώνη.— Κυρανίδες, 3 a.— Lucr. R. N. VI, 749—755.— Plin., N. H. X, 30. 203.— Ov. Fasti II, 89—90.— R. Chandler, I. c.— D' Arcy Thompson, A Glossary of greek birds, p. 79.— J. André, I. c., s. v. nycticorax.— H. Naïs, op. cit., pp. 221, 256.

5) M. Βασιλείου, Ὀμιλῖαι εἰς τὴν Ἑξαήμερον VIII, 5.— Ambrosii, Hexameron, V, 16.

Παροιμιώδης ἐξ ἄλλου κατέστη καὶ ἡ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι μνημονευομένη φράσις *κορώνη σκορπὸν* [ἤρπασε] «ἐπὶ τῶν δυσχερέσι καὶ βλαβεροῖς ἐπιχειρούντων» κατὰ Ζηνοβίον ⁶.

Ἐν τῷ προμνησθέντι ποιήματι τῶν Ἀ' Ερώτων» ὁ Ὀβίδιος διηγεῖται ἐν συμβολικὸν ὄναρ, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἴδῃ. Μία ὠραία εἰκὼν τοῦτου εἶναι ἡ ἡρεμος πτήσις τῆς κορώνης, ἥτις ὀλισθαίνει εἰς τὸν ἀέρα διὰ τῶν ἐλαφρῶν πτερύγων αὐτῆς καὶ προσγειοῦται ἐπὶ τοῦ χλοεροῦ τάπητος. Τρὶς ἐκέντησε διὰ τοῦ ῥάμφους αὐτῆς τὸ στήθος μιᾶς λευκῆς ὡς ἡ χιὼν βοδὸς νεμομένης πλησίον τοῦ συντρόφου αὐτῆς ταύρου καὶ ἀπέσπασεν ἐξ αὐτοῦ λευκάς τινας τολύπας. Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐξηγητοῦ τοῦ ὄνειρου ἡ κορώνη ἡ ἀνασκάπτουσα διὰ τοῦ αἰχμηροῦ αὐτῆς ῥάμφους εἰς τὸ στήθος τῆς ἀγελάδος συμβολίζει τὴν γραῖαν μαστροπὸν, ἥτις μέλλει νὰ μεταβάλλῃ διὰ τῶν πλάνων λόγων τῆς τὰ συναισθήματα τῆς φίλης τοῦ ποιητοῦ. Καὶ εἰς τὸ ἐρωτικὸν λοιπὸν τοῦτο ποίημα ἡ κορώνη θεωρεῖται κακὸς οἰωνὸς παρομοιαζομένη πρὸς γραῖαν προαγωγόν, ἥτις σχίζει, ὥσπερ τὸ πτηνὸν διὰ τοῦ ῥάμφους, τὸν λευκὸν χιτῶνα τῆς δαμάλεως καὶ καταλείπει ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς τὰ μέλανα τῆς μοιχείας στίγματα. Τὸ δυσοἰωνόν τοῦ πτηνοῦ καὶ ἡ μακροβιότης αὐτοῦ προσαρμόζονται πρὸς τὴν ιδιότητα τῆς φαύλου καὶ κακογλώσσου γραίας. Χαρακτηριστικὴ δὲ εἶναι ἡ ὁμοιότης τοῦ ἀνωτέρω ποιήματος πρὸς ἐκεῖνο τοῦ Προπερτίου ὡς πρὸς τὴν συμβολὴν τῆς κορώνης εἰς τὴν ἀποπλάνησιν καὶ μεταστροφὴν τῶν συναισθημάτων τῆς ἐρωμένης.

Ἡ κορώνη ἐπιφαινομένη καθ' ὕπνους εἰκονίζει γραῖαν διὰ τὴν μακροβιότητα αὐτῆς. Ὡσαύτως σημαίνει μακρὸν χρόνον, βραδύτητα καὶ ἀναβολήν, ὡς καὶ χειμῶνα, ἐπεὶδὴ εἶναι προάγγελος τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς καταιγίδος. Συμβολίζει τὴν βραδύτητα οὐ μόνον ἔνεκα τῆς μακροβιότητος, ἀλλ' ἔνεκα καὶ τῆς βραδείας ἀναπτύξεως αὐτῆς.

Ὁ ἀρχαῖος ὄνειροκρίτης δίδει τὴν αὐτὴν ἐρμηνείαν καὶ εἰς ὄνειρα ἀναφερόμενα καὶ εἰς ἄλλα ζῶα καὶ φυτὰ βραδέως φυόμενα καὶ αὐξανόμενα ὡς ἡ δρυς, ἡ ἐλαία, ἡ κυπάριστος, ὁ ἐλέφας, ἡ ἐλαφος κ.τ.λ.

Ἐπεὶδὴ ἡ κορώνη ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ μεταβάλλῃ τὴν φωνὴν αὐτῆς, συμβολίζει εἰς τὰ ὄνειρα, ὡς χρωμένη ποικίλαις φωναῖς, τοὺς πολυγλώσσους ἢ πολυῖστορας. Τὰ αὐτὰ ἐπρέσβευον κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ περὶ τοῦ κόρακος, τῆς κίσσης καὶ τῶν ὁμοίων πτηνῶν, ἅτινα μεταβάλλουσι φωνὴν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Βλέπομεν πόσον ἰσχύει εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν ὄνειρων ὁ κανὼν τῆς ἀναλογίας ⁷.

Ὁ λατινικὸς τύπος *cornix*, ὅπως ὁ ἑλληνικὸς *κορώνη*, ὡς καὶ οἱ ἀντίστοιχοι τύποι *corvus*, *κόραξ* εἶναι λέξεις ἐκφραστικαὶ ὀνοματοποιούμεναι ἐκ ῥίζης *kor/kor* ὡσαύτως τὰ ῥήματα *κρώζω*, *crocio*. Ὅπως δεικνύει τοῦτο, μεταξὺ ἄλλων, ἡ ἔτυμολογία τοῦ ὀνόματος αὐτῆς, ἡ κορώνη, ὅπως ὅλα τὰ κορακοειδῆ, οὐδόλως διακρίνεται διὰ τὸ κάλλος τῆς φωνῆς αὐτῆς.

Ἐχει μίαν φωνὴν βραγχώδη, ἥτις ἀληθῶς προδιαθέτει εἰς τὸ νὰ ἐρμηνεύσῃ τις ταύτην ὡς μίαν κραυγὴν δυσοἰωνόν. Ἡ κορώνη θεωρεῖται ὡς πτηνὸν ξένον πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ ὁ κρωγμὸς αὐτῆς ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὸ ἄσμα μελωδικῶν

6) Cic., Mur. 25. Fl. 46.— Propertii, Elegiarum IV, 5, 15—16.— Ζηνοβίου, Ἐπιτομ. ἐν Παροιμιογρ. IV, 60.— Liddell - Scott, ἐν λ. *κορώνη*.

7) Ov., Am. III, 5, 9 ets.— Verg. Georg. I, 388—389.— Prop. IV, 5, 15—16.— Ἀρατ., Φαιν. 949—953. Ἀρτεμίδ., Ὀνειροκρ. II, 20, p. 113. IV, 11. 56.— Θεοφρ., Σημ. IV, 3, 39.

πτηνῶν, ὡς τῆς ἀκανθίδος καὶ τοῦ κύκνου κατὰ τὸ τελευταῖον ἄσμα αὐτοῦ⁸.

Ἔτερον θέμα, τὸ ὁποῖον οἱ ποιηταὶ χρησιμοποιοῦσιν ἐκτενῶς μετὰ τοῦ θέματος τοῦ κρωγμοῦ καὶ τῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ διὰ τὴν μαντικὴν, εἶναι ὁ μακρὸς βίος τοῦ πτηνοῦ, ὅστις κατέστη περίφημος. Ὁ Ὀράτιος ἀποκαλεῖ *annosa cornix* τὸ πτηνόν, τὸ ὁποῖον ἀναγγέλλει τὴν καταιγίδα, ὁ Ἀριστοφάνης προσαγορεύει πολιαί κορώναι, ἐν ᾧ ὁ Λουκρήτιος χρησιμοποιεῖ τὴν ἔκφρασιν *cornicum saecula vetusta*. Συμφώνως πρὸς μίαν παράδοσιν ὁ βίος τῆς κορώνης καλύπτει ἐννέα γενεάς, εἶναι ἐννέα φορὰς μακρότερος τοῦ βίου ἐνὸς ἀνθρώπου, ὅστις φθάνει εἰς βαθὺ γῆρας. Ἡ αὐτὴ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι ὁ βίος τῆς ἐλάφου εἶναι τέσσαρας φορὰς μακρότερος ἐκείνου τῆς κορώνης. Ἐνεκα τῆς μακροβιότητος αὐτῆς ἐρησιμοποιεῖτο εἰς τὴν μαγείαν. Ἡ Μήδεια συμπεριέλαβε μετὰ τῶν μαγικῶν βοτάνων καὶ τῶν δαφύρων φαρμάκων, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν νεότητά τὸν Αἴσωνα, τὸ ῥάμφος καὶ τὴν κεφαλὴν κορώνης, ὁ βίος τῆς ὁποίας διήρκεσεν ἐννέα γενεάς. Εἰς τοῦτο προσέθηκε τὸ ἦπαρ ἐλάφου θανούσης μετὰ μακρὸν βίον. Ὁ νοῦς τῆς μαγικῆς ταύτης ἐκδηλώσεως εἶναι σαφές· συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναλογίας, τὰ μέλη τοῦ σώματος τῶν ζώων, τὰ ὁποῖα ἔζησαν βίον μακρότατον, ἐφ' ἱκανὰς γενεάς, εἶναι τὰ πλέον ἀρμόζοντα διὰ τὴν ἀνανέωσιν ἐνὸς γέροντος καὶ τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Ἡ παράδοσις, καθ' ἣν ὁ βίος τῆς κορώνης διαρκεῖ ἐννέα γενεάς, ἀνέρχεται εἰς τὸν Ἡσίοδον. Ὁ Πλίνιος ἤδη εἶχε παρατηρήσῃ ὅτι πᾶν τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος ποιητοῦ περὶ τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς τῆς κορώνης, τοῦ ἐλάφου, προσέτι δὲ τοῦ κόρακος καὶ τοῦ φοίνικος τυγχάνει μυθῶδες. Ἡ νεωτέρα ἔρευνα συμφωνεῖ πρὸς τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Πλινίου καὶ παραδέχεται ὅτι ἡ παράδοσις ἐκείνη ἐπὶ οὐδενὸς ἀκριβοῦς δεδομένου στηρίζεται. Οὐχ ἥττον εἶχε γνωρίσῃ εὐρεῖαν διάδοσιν κατὰ τὴν ἀρχαίότητα καὶ ὑπῆρξεν ἐν τῶν προσφιλῶν θεμάτων τῆς ποιήσεως. Ὁ Ἀρατος ἀποκαλεῖ *ἐννεάνειραν κορώνην* τὸ πτηνόν, τοῦ ὁποίου ὁ βίος εἶναι ἐνάκις μακρότερος τοῦ ἀνθρωπίου.

Ὁ ποιητὴς τῶν Ἑρῶτων ἀντιδιαστέλλει τὸν βραχὺν βίον τοῦ προσφιλοῦς αὐτοῦ ψιττακοῦ πρὸς τὸν μακρὸν βίον τῆς κορώνης, ἥτις ἀποθνήσκει μόλις εἰς τὸ τέλος τῶν ἐννέα γενεῶν.

Εἰς τοὺς στίχους τούτους ὁ Ὀβίδιος φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖ μετ' ἀποστροφῆς διὰ τὸ πτηνόν. Συγκатаλέγει τοῦτο μετὰ τῶν ἀρπακτικῶν πτηνῶν ἢ τῶν δυσσιώων ὡς ὁ γύψ, ὁ ἱκτίνας, ὁ κολοῖός. Τίθισι τοῦτο μετ' αὐτόν, πιθανῶς διότι ἔχει ὡσαύτως τὴν ιδιότητα νὰ προμηνύῃ τὴν βροχὴν, ὡς ὁ κολοῖός. Ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ Ὀβίδιος ὑπογραμμίζει κυρίως ὅτι ἡ κορώνη εἶναι μισητὴ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ὑπαινισσόμενος τὸν γνωστὸν μῦθον τῆς Ἀκροπόλεως. Ὁ Ἀριστοφάνης ἀποδίδει πέντε γενεάς εἰς τὸν βίον τῆς λάλου κορώνης. Ὅπως δὴποτε ἡ μακροβιότης αὐτῆς ὑμνήθη ὑπὸ τῶν ποιητῶν, οἵτινες παραβάλλουσι τὴν μακρὰν ζωὴν ἀνθρώπου τινὸς πρὸς ἐκείνην τῆς κορώνης ἢ τῆς ἐλάφου⁹.

8) Ἡσιόδ., Ἔργα καὶ Ἡμ. 746—747.—Ἀρατ., Φαιν. 1002.—Θεοφρ., Σημ. IV, 3, 39.—Calpurnii, Hist. Rom. frg. VI, 7.—Fronto, p. 113, 7.—Aus., Epist. XX, 8.—A. Ernout—A. Meillet, Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots. Paris, 1959⁴, s. v. *cornix*.—J. André, Les noms d'oiseaux . . . s. v. *cornix*.—Τοῦ αὐτοῦ, Onomatopées et noms d'oiseaux en latin, dans: Bulletin de la Société linguistique de Paris, t. 61 (1966), p. 150.

9) Συνήθως συγκρίνουσι ταύτην πρὸς τὸν μακρὸν βίον τοῦ κόρακος, ὅστις κατέστη ὡσαύτως περίφημος. Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνέχεον ἐνίοτε εἰς τὰς περιγραφὰς αὐτῶν τὸν κόρακα πρὸς τὴν κορώνην. Ἡ αὐτὴ σύγχυσις παρατηρεῖται καὶ εἰς μεταγενεστέρas ἐπο-

Συνήθιζον νὰ εὐχωνται εἰς τινὰ νὰ ζήσῃ τὸν βίον τῆς κορώνης. Ἐντεῦθεν ἡ παροιμιώδης ἔκφρασις κορώνην δευτέραν ἀναπλήσας «ζήσας δις πλήρη ζωὴν κορώνης», προκειμένου περὶ ἀνθρώπων ὑπερβάντων κατὰ πολὺ τὸν μέσον ὄρον ζωῆς καὶ προβάντων εἰς ἔσχατον γῆρας. Ἀνάλογος καὶ ἡ παρὰ Ἰουβενάλιῳ ἔκφρασις *exemplum vitae fuit a cornice secundae ἀναφερομένη* εἰς τὸν Ὀμηρικὸν βασιλέα τῆς Πύλου, περιώνυμον καταστάντα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ τὴν μακροβιότητα αὐτοῦ ¹⁰.

Ἡ κορώνη δὲν ἀναφέρεται μετὰ τοῦ κολοιοῦ μόνον κατὰ τὴν πρόγνωσιν τῆς καταιγίδος ἢ τὸ προμήνυμα δυστυχίας τινός. Ἀναφέρεται ὡσαύτως εἰς τὸν μῦθον τοῦ πτηνοῦ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἠθέλησε νὰ κοσμήσῃ ἑαυτὸ ἄλλοτρίοις πτεροῖς μὲ ἀποτέλεσμα νὰ γελοποιηθῇ ὅτε τὰ λοιπὰ πτηνὰ ἐγύμνωσαν τοῦτο τοῦ ὀθνείου ἐνδύματος ἀποσπᾶσαντες τὰ οἰκεῖα πτερά. Τὸ ἐν λόγῳ πτηνὸν ταυτίζεται ὅτε μὲν πρὸς τὴν κορώνην, ὅτε δὲ πρὸς τὸν κολοιόν ¹¹.

Πλὴν τῆς λατρείας τῆς Ἀθηνᾶς ἡ κορώνη ἦτο συνδεδεμένη, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ κυρίως, πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἥρας. Ὑπῆρχε μία τοποθεσία πέραν τοῦ Τιβέρεως, ἥτις εἶχεν ἀφιερωθῇ εἰς τὰς ἱερὰς κορώνας (*divas Corniscas*). Ἐπίστευον ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα ἀπετέλουν κατωτέρας θεότητας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἥρας. Φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ ἀρχαιοτάτης παραδόσεως ἀπαντώσης καὶ κατὰ ἀνατολάς, ἥς ἀπήχησιν ἴσως ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν χωρίον Ἀπολλωνίου τοῦ Ῥοδίου, ἐνθα ἡ κορώνη περιγράφεται ὡς μαντικὸν πτηνὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἥραν ¹².

χάς, ὡς εἰς ποιητὰς τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων. Πρβλ. J. André, *Les noms d'oiseaux ... s. v. cornix*.— H. Naïs, *Les animaux ...* p. 232.— P. d'Hérouville, *A la campagne avec Virgile*, p. 20.

¹⁰ Ἡσιοδ., Ἀποσπ. 171, παρὰ Πλουτάρχῳ, ἐ. ἀ. [apud] Plin., VII (48) 49.— Ἀριστοφάνους, Ὀρνιθες 609. 967.— Ἀρατ., Φαιν. 1022—1023.— Ἀνθολογία Παλατίνη XI, 361. 389.— Ἀνώνυμος κωμικὸς IV, 680 (ἐκδ. Meineke). παρὰ Πολυδεύκει II, 16.— Βάβριος 46. 3.— Hor., Carm. II, 17, 9—13.— Lucr., R. N. V, 1084.— Ov., Met I, 194, éd. G. Lafaye, t. I, p. 75, n. 3. VII, 271—274. Am. II, 6, 31—38.— Verg, Ecl. VII, 30.— Aus., Id. XVIIII.— Juvenalis, Satur. X, 246—247.

¹¹ Hor., Epist. I, 3, 18—20.— Λουκιανού, Ἀπολογία 4.— D'Arcy Thompson, l. c., p. 157.

¹² Paulus ex Festo 56, 14.— Ἀπολλ. Ῥοδ. Ἀργ. II', 927 κ. ἐ. D'Arcy Thompson, l. c., p. 156.— J. André, l. c., p. 61.